

СЬОГОДЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ: П'ЯТА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ (м. Київ, 28–29 вересня 2017 р.)

Музейна педагогіка є відносно молодим науковим напрямком. Природно, що тематичні конференції, які проходять у різних містах України, користуються популярністю серед науковців, музейних працівників, педагогів, методистів. Одним із таких наукових заходів, який уже впродовж п'яти років відбувається у Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику, є науково-практична конференція «Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи», під час якої обговорюються актуальні питання розвитку музейної педагогіки в Україні та використання її можливостей в освітньому процесі. Основна мета цього річного наукового зібрання – узагальнення набутого музейно-педагогічного досвіду та аналіз нових методів і форм діяльності в музейній педагогіці. Було визначені основні напрями роботи конференції: 1) сучасний контекст функціонування музейно-педагогічних проектів і програм; 2) досвід музеїв у розробці та застосуванні інтерактивних методів музейної педагогіки; 3) співпраця музеїв із навчальними закладами, набуття школярами науково-дослідницьких навичок; 4) переваги і недоліки використання інформаційних, мультимедійних технологій у музейних осередках; 5) проектування та створення віртуальних музеїв, виставок і каталогів, дистанційних музейно-освітніх послуг; формування музейно-педагогічних спільнот, клубів і партнерських груп в соціальних мережах; 6) специфіка концептуального проектування та художнього оформлення музейних експозицій і виставок для дитячо-юнацької аудиторії; 7) досвід здобуття грантів на реалізацію проектів у музейно-освітній сфері; 8) інформаційний менеджмент, некомерційний маркетинг, використання PR-технологій у науково-освітніх проектах музеїв.

Організатором конференції традиційно є Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник; співорганізаторами – Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI

століття» та Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Головою організаційного комітету був С. Пивоваров, доктор історичних наук, професор, заступник генерального директора Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника з наукової роботи; співголовами – Н. Ничкало, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України; О. Караманов, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки, завідувач лабораторії музейної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка; Н. Філіпчук, кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу змісту і технологій навчання дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

У роботі конференції взяли участь науковці, викладачі вищої школи, працівники музеїв, керівники, педагоги і методисти загальноосвітніх шкіл, дошкільних, позашкільних та середніх спеціальних закладів освіти, представники громадських організацій (загалом – понад 50 учасників).

Із вітальним словом до присутніх звернувся О. Рудник, в. о. генерального директора Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника, який зазначив, що цьогорічна конференція проходить у дні святкування 91 річниці заснування заповідника, наголосив на важливій ролі музеїв у формуванні всебічно освіченої особистості, вихованні патріотів української держави. Музей у сучасному суспільстві – це не лише науково-просвітницький заклад, але й культурний і духовний центр, який, зберігаючи історичну пам'ять, сприяє навчанню й вихованню різних груп населення, особливо дітей і молоді.

До присутніх звернувся С. Пивоваров, який зазначив, що впродовж п'яти років у роботі конференції взяли участь понад 300 науковців, музейників, педагогів. Тематика доповідей стосувалася теоретично-методичних засад і практичних аспектів музейної педагогіки. Щорічно до початку роботи заходу видаються друковані матеріали, зростає географія учасників, урізноманітнюється тематика рефератів, підвищується науковий рівень заходу.

Від імені Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України до присутніх звернулися доктор педагогічних наук, професор Л. Хомич, доктор педагогічних наук, завідувач відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих, заступник завідувача Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта ХХІ століття» Н. Авшенюк, які висловили Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику вдячність за співпрацю та акцентували увагу на тому, що музей є унікальною освітньою і культурною платформою для реалізації програми національно-патріотичного виховання, напрацювання реальних практичних кроків для формування свідомого громадянського суспільства в Україні.

Першу сесію відкрив доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України Г. Філіпчук доповіддю «Музейна культура: формування й утвердження національної ідентичності», у якій проаналізував роль музеїв у втіленні національної ідеї, актуальні проблеми українського музейництва, а також наголосив на важливості сприяти творчому розвитку молодого покоління і його національно-патріотичному вихованню.

Про діяльність Бродівського історико-краєзнавчого музею у сфері популяризації, збереження та промоції історико-культурного спадку міста Броди (Львівщина) шляхом участі в міжнародному проекті «CHOICE: культурна спадщина і сучасність» розповів директор музею В. Стрільчук. Основною метою проекту була активізація громади щодо збереження полікультурної історичної спадщини міста. З цією метою було проведено низку культурно-просвітницьких заходів, зокрема публічні лекторії, краєзнавчо-пошукова гра «Броди-квест» та ін.

І. Удовиченко представила доповідь на тему «Компетентнісний підхід у музейній педагогіці», у якому проаналізувала освітні заходи в музеях із позиції сучасної парадигми навчання – компетентнісного підходу та проілюструвала це конкретними прикладами з практики роботи Музею історичних коштовностей України. У доповіді про «індивідуальні» екскурсії в музеї І. Вітрик акцентувала увагу присутніх на обслуговуванні відвідувачів, які бажають оглянути експозицію одноосібно. Авторка охарактеризувала особливості

проведення екскурсій такого типу – творчу співпрацю індивідуального відвідувача і екскурсовода через використання нових методичних підходів.

Про цікаві інноваційні можливості музейної педагогіки й STEAM-освіти розповів О. Караманов. Навчальні програми та проекти, побудовані на базі STEAM, передбачають широкий контекст навчання в музеї на основі міждисциплінарного підходу.

О. Топилко й Т. Белоусова проінформували про основні форми і методи роботи з дитячою й підлітковою аудиторією в Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику (з практичного досвіду відділу музейно-освітньої роботи). Автори розповіли про застосування окремих музейно-педагогічних інструментів під час проведення лекцій, музейних уроків, квестів, інтерактивних і театралізованих екскурсій.

Про доцільність упровадження в музеях маркетингових практик, їх застосування згідно з потребами відвідувачів, їхню відповідність вимогам часу розповіла О. Зайченко в доповіді «Клієнторієнтованість маркетингових комунікації музею: типові помилки та вдалі приклади».

Необхідно всебічно висвітлювати правду, подавати документально підтверджену інформацію про війни, репресії, голодомори, депортації, політичні переслідування, які мали місце в локальних і національних масштабах. Активне використання музейного середовища в освітньому процесі дозволить підсилити національно-патріотичне виховання молоді. На цих питаннях акцентував увагу присутніх М. Ляхович, радник із питань національно-патріотичного виховання Міністерства молоді і спорту України.

Мала академія наук України є осередком сприяння науковому поступу та творчому розвитку учнівської молоді. Про вдалий приклад створення платформи «Шкільні віртуальні музеї», основною метою якої є історико-культурна наукова освіта, розповів О. Стрижак. Одним із напрямів роботи з відвідувачами у Державному музеї іграшки є використання інтерактивних методів. Ю. Віговська представила розроблені музейними педагогами методики проведення ігор і активних

занять, святкувань, змагань, розрахованих на дітей дошкільного й молодшого шкільного віку.

І. Лисакова розповіла про особливості екскурсійно-художньої програми як форми діяльності музею. Основною характеристикою цієї музейної послуги є цілісність і взаємодоповнення її складників – тематичної екскурсії та пов'язаної з нею художньої інтерактивної частини.

Доповідь «Дитяча арт-майстерня «МуХа» в музеї Ханенків: теорія чи практика» представила О. Гарькава, яка проаналізувала методику проведення навчально-освітніх програм, які започатковані в музеї 2009 р.; розкрила їх основні цілі та окреслила навички, яких набудуть юні відвідувачі в процесі навчання. Тему реалізації музейних програм продовжила Я. Музиченко, яка розповіла про активні та інтерактивні освітні технології в дитячих музейних програмах на прикладі Національного музею історії України.

О. Палійчук відзначила успішний досвід створення навчально-освітніх програм у різних музеях України та розповіла про програму «Світ музею для дошкільнят», яка реалізується в Національному заповіднику «Хортиця». Практичні аспекти й особливості проведення тифлоекскурсій у Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику представила О. Гончаренко.

О. Мусієнко поділилася досвідом реалізації дитячої освітньої програми «Абетка мистецтва», започаткованої у 2009 р. в Національному музеї мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків для дітей молодшого шкільного віку.

Про міжмузейний проект-квест «Школа музейної магії», місією якого було створення великої музейно-освітньої платформи за участі провідних музейних фахівців щодо роботи з дитячою аудиторією, розповів А. Онищук.

Г. Панахид і Т. Рудько представили аналіз української музейно-педагогічної бібліографії, охарактеризували тематичні публікації, запропонували їх класифікацію, визначили основні проблемні напрями друкованих праць. Увагу присутніх було акцентовано на питаннях, які недостатньо висвітлені в українській музейно-педагогічній бібліографії.

Про досвід реалізації освітньої функції музею у професійному закладі розповіла Л. Сліпчишин, яка охарактеризувала діяльність навчальних музеїв при училищах, коледжах тощо та підтвердила їх важливу роль у освітньо-виховному процесі. Тему діяльності музеїв при навчальних закладах продовжила Г. Щербина з доповіддю «Через музей до серця». Доповідачка розповіла про діяльність музейного комплексу «Джерело», створеного при комунальному закладі «Середня загальноосвітня школа № 19 м. Кам'янського».

І. Халіль і С. Коганов представили методiku роботи з молодшими школярами в Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику. Одним із заходів, які проводяться для цієї категорії відвідувачів у рамках музейно-педагогічної діяльності, є інтерактивна екскурсія «Таємниці ченців-лікарів». Автори розповіли про її методiku проведення, основні цілі й завдання.

Логічним підсумком сесійного засідання конференції стала доповідь Н. Філіпчук «Виховання особистості засобами музейної педагогіки». Важливими аспектами цього процесу є творча співпраця музейних і освітніх інституцій, використання унікальних можливостей музеїв у навчанні й вихованні молоді.

У перерві між сесійними засіданнями учасники конференції оглянули виставку «Князі Острозькі: європейський вимір української історії», присвячену славетному шляхетському роду, який відігравав визначну роль у європейських історичних процесах XV–XVII століття.

Традиційно до початку роботи конференції був виданий збірник статей, у якому опубліковані матеріали доповідей із проблем розвитку музейної педагогіки, питань сучасної інтерпретації історико-культурної спадщини та використання її потенціалу в освіті й вихованні дітей.

Учасники підсумкової дискусії висловили свої думки щодо стану і проблемних питань музейно-педагогічної діяльності в Україні й, зокрема, дійшли таких висновків: музейна педагогіка – невід'ємна складова сучасної педагогічної науки, що динамічно розвивається в Україні, набуваючи нових форм і способів вираження; музейна педагогіка – недостатньо вивчений феномен,

який потребує активізації сучасних міждисциплінарних психолого-педагогічних досліджень у взаємодії різних наукових установ, інституцій культури, закладів середньої, вищої та позашкільної освіти; ідеї музейної педагогіки істотно впливають на формування світогляду, свідомості молодого покоління. Ці тези були закріплені в резолюції конференції, яку одноголосно підтримали всі присутні.

Галина Панахид